

Regionsamverkan Sydsverige

REMISSVAR

2024-12-12

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.ofa.k.remisser@regeringskansliet.se

Remissvar på SOU 2024:43 Staten och kommunsektorn – samverkan, självstyrelse, styrning (diarienummer Fi 2024/01460)

Sammanfattning

Regionsamverkan Sydsverige är ett samarbete sedan 2016 mellan Region Blekinge, Region Halland, Region Jönköpings län, Region Kalmar län, Region Kronoberg och Region Skåne kring bland annat infrastruktur, kollektivtrafik, kultur, digital tillgänglighet, energiförsörjning och kompetensförsörjning. I Sydsveriges sex regioner bor 2,7 miljoner invånare vilket representerar 26% av Sveriges befolkning.

En utgångspunkt för Regionsamverkan Sydsveriges remissvar är de ställningstaganden som Regionsamverkan Sydsveriges styrelse fastställde i maj 2024, "Regioners roll och utveckling" som biläggs remissvaret.

Regionsamverkan Sydsverige anser att hela utredningen genom de överlämnade förslagen ger en tydlig signal om önskad ökad statlig styrning vilket går starkt emot den regionala självstyrelsen. Budskapen från de sydsvenska regionerna är:

- Direktvalda regioner med beskattningsrätt innebär en politisk kraft som ger legitimitet och demokratisk förankring.
- Regionernas regionala ansvar möjliggör snabbare och mer anpassningsbara beslut.
- Ett samlat och brett mandat för regionerna ger en helhetssyn på utvecklingsfrågorna.
- Rollerna bör förtydligas så att genomförandansvaret finns på regional politisk nivå och tillsyn på nationell politisk nivå.
- Flernivåsamverkan är en styrka.

Regionsamverkan Sydsverige motsätter sig att länsstyrelsernas roll i samverkan ska stärkas, att länsstyrelsen ska fungera som mellanled mellan regioner och statliga myndigheter samt att regionala kommunråd bildas med ledamöter utsedda av landshövdingen. Regionerna framför vikten av att ha fortsatt möjlighet till direktkontakt med statliga myndigheter.

Regionsamverkan Sydsverige delar inte utredningens bedömning att överenskommelser mellan staten och SKR inte är en lämplig form för samverkan mellan staten och kommunsektorn.

Regionsamverkan Sydsverige anser att utredningens förslag angående statlig organisering, däribland regionalisering av Socialstyrelsen, istället för överenskommelser står i orimlig proportion till vad överenskommelserna betyder för hela sektorns ansvar och avstyrker förslaget.

Regionsamverkan Sydsverige delar i stort sett utredningens förslag avseende deltagande på distans i fullmäktige och nämndssammanträden.

Övergripande är Regionsamverkan Sydsverige starkt kritisk till betänkandet då förslagen upplevs otydliga och skrivningarna mer har karaktär av generella bedömningar. Det är noterbart att betänkandet innehåller få författningsförslag, vilket innebär att det är svårt att ta ställning till slutsatserna. Samtidigt är de förändringar som lyfts i slutsatserna och resonemangen ofta mycket omfattande, med stora konsekvenser för nuvarande samverkansformer.

Kapitel 11. Statens samverkan med kommuner och regioner

Utredningen beskriver samverkan inom politikområdet regional utveckling och bedömer att den i huvudsak är lämplig men kan utvecklas. Regionsamverkan Sydsverige anser att kartläggningen har ett snävt perspektiv och förefaller handla mer om vilken kapacitet statliga aktörer har att dela information med varandra snarare än i vilken utsträckning samverkan är ett fungerande verktyg för att nå de långsiktiga målen inom det regionala utvecklingsområdet.

Regionsamverkan Sydsverige instämmer i att en ökad tydlighet i vad som förväntas av olika aktörer inom det regionala utvecklingsområdet kan bidra till att förenkla samverkan. Regionsamverkan Sydsverige instämmer också i att länsstyrelsens kompetens bör tas tillvara i det regionala utvecklingsarbetet. Men Regionsamverkan Sydsverige motsätter sig i stort förslagen om hur så bör ske.

Trots att det regionala utvecklingsuppdraget 2019 fördes över från statliga myndigheter till den politiska regionala nivån har länsstyrelserna kvar sitt instruktionsenliga uppdrag att "främja länens utveckling" medan regionerna faktiskt är den naturliga ingången för frågor som rör näringsliv, infrastruktur, energi, kollektivtrafik och kultur, samt välfärdsfrågor som hälso- och sjukvård. Områden som både berör invånarens vardag och innefattar långsiktiga investeringar.

Av utredningen framgår att länsstyrelsen fortsatt ska ges nya uppdrag av regeringen att leda utveckling och att bedriva samordning på regional nivå till exempel genom att bilda regionala råd. Det utgör ett betydande problem att regeringen ger länsstyrelserna uppdrag inom områden som regionerna egentligen ansvarar för. Regeringens dubbla signaler bidrar till en otydlighet vad gäller ansvar och befogenheter på regional nivå. Otydlighet i mandat skapar parallella strukturer och konkurrerande utvecklingsagendor, vilket drabbar såväl invånarna som de företag och organisationer som vill investera och utvecklas i länen.

Regionsamverkan Sydsverige motsätter sig starkt utredningens förslag om inrättandet av ett regionalt kommunråd, av flera orsaker. Givet länsstyrelsens sektorsövergripande och breda uppdrag skulle agendan för ett regionalt kommunråd i hög utsträckning bestå av frågor som angränsar till det regionala utvecklingsområdet. Ett lagstadgat krav på ett regionalt kommunråd, vars ledamöter utses av landshövdingen och som sammankallas av länsstyrelsen undergräver därmed regionernas ansvar inom det regionala utvecklingsområdet. Många regioner har redan uppbyggda samverkansstrukturer mellan region, kommun och länsstyrelse, där både politik och ledande tjänstepersoner deltar. Det är därutöver svårbegripligt varför landshövdingen på egen hand ska besluta vilka som ska sitta i råden, istället för att representationen är formaliserad eller beslutas gemensamt i råden. Ett sådant arbetssätt bygger in en grundläggande ojämlikhet mellan aktörerna. Regionerna har under lång tid byggt organisation, kunskap och erfarenhet för att fånga och leda utvecklingsprocesser. Regionsamverkan Sydsverige ifrågasätter om den kapaciteten finns hos länsstyrelserna. Vidare ifrågasätter Regionsamverkan Sydsverige länsstyrelsernas kapacitet att i bredden bedöma vad som är aktuella utvecklingsfrågor inom ett län, i synnerhet då en sådan agenda skulle sättas utan förankring hos folkvalda politiker. Länsstyrelsen kan vara

en viktig länk och ingång till den statliga nivån, särskilt så för kommunerna. Men det krävs inte reglering i lag för att länsstyrelsen ska ha möjlighet bjuda in till samverkan med kommuner och region när specifika frågeställningar så kräver. För övrigt anser Regionsamverkan Sydsverige det vara en stor brist att konsekvensbeskrivningen av förslaget om ett regionalt kommunråd i huvudsak fokuserar på praktiska spörsmål, och att det inte förs några resonemang om hur förslaget påverkar förutsättningarna att nå långsiktiga politiska mål, i synnerhet inom den regionala utvecklingspolitiken.

Regionerna i Regionsamverkan Sydsverige har en mycket god samverkan med flera statliga myndigheter och driver processer inom en bredd av sakfrågor i nära samarbete med statliga myndigheter. Regionsamverkan Sydsverige motsätter sig starkt att länsstyrelserna ska ges en mer framträdande roll som nav för det statliga inflytandet inom länet och som kontaktpunkt och länk mellan regeringen, kommunerna och regionen. Regionsamverkan Sydsverige önskar att möjlighet till direktkontakt med statliga myndigheter kvarstår för regionerna och ser inte behov av länsstyrelserna som mellanled i denna samverkansstruktur. Ett utökat krav på statliga myndigheter att samverka med länsstyrelserna inom regionala utvecklingsfrågor riskerar göra en redan välfungerande samverkan mindre effektiv.

Regionerna i Sydsverige har en god samverkan med länsstyrelserna inom flera regionala utvecklingsfrågor. Men det är Regionsamverkan Sydsveriges bestämda uppfattning att regionernas ansvar inom de regionala utvecklingsfrågorna bör utvecklas och att länsstyrelsens uppgifter bör renodlas till ett utvecklat myndighetsuppdrag med fokus på tillsyn, tillstånd och annan rättstillämpning. Regionsamverkan Sydsverige anser att behoven inom det regionala utvecklingsområdet i ett första steg handlar om att förtydliga roller och ansvar, snarare än att utveckla nya samverkansstrukturer.

Flernivåsamverkan utgör en betydande styrka i dagens samhälle där demokratiskt valda politiker på olika nivåer engageras, tillsammans med aktörer från offentlig, privat och ideell sektor, vilket skapar en nätverksliknande struktur där beslutsfattandet påverkas av flera parter. En stark mellannivå är avgörande för att upprätthålla flernivåstyrning. Samarbetet och påverkan behöver flöda både uppåt och nedåt mellan olika nivåer, och politiskt styrda regioner är väl lämpade för att fungera som nav för sådana samarbeten. Genom det regionala utvecklingsansvaret har regionerna en grundläggande legitimitet att ta ett regionalt ledarskap. Genom förtroende och tillit kan regionen uppfattas som en naturlig samlade kraft och ha mandat att företräda hela länet. Enligt boken "Regionerna skapar ordning i den fragmenterade staten" skriven av Gunnar Johnson & Lars Niklasson konstateras att "myndigheter upplevde att det var lättare att samlas kring ett regionalt politiskt ledarskap än när länsstyrelsens tjänstemän försökte samordna insatserna." Vidare konstaterar författarna att "Länsstyrelsernas roll i länen skapar otydligheter".

Den regionala nivån med direktvalda politiska organisationer med beskattningsrätt skapar både tydlighet och underlättar. Genomförandeansvar och tillsyn bör finnas på olika politiska nivåer för att undvika att en och samma politisk nivå genomför tillsyn på sig själv. Härigenom förtydligas rollerna, och grunden läggs för ett tydligt legitimt regionalt ledarskap, direkt demokratiskt förankrat i länet. Med en hög komplexitet och en mångfald av aktörer i samhället är ett politiskt ansvarsutkrävande på varje nivå angeläget och genom samverkan kompletteras ansvarsutkrävande med en större problemlösningsförmåga.

Kapitel 11.11 Samverkan i kris och krisberedskap

Regionsamverkan Sydsverige anser att information från och till regioner, gällande frågor som rör kris och krisberedskap inom verksamheter som regleras av Hälso- och sjukvårdslagen samt relevanta delar av Smittskyddslagen, i första hand bör ske direkt mellan regioner och sektorsansvarig myndighet. Skälen för detta är att undvika fördröjning, otydlighet och dubbla spår i dessa processer. Man bör även notera att det finns stora gemensamma processer och beroenden mellan hälso- och sjukvård (inklusive kommunal hälso- och sjukvård) och arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Med avseende på utredningens förslag att regionalisera Socialstyrelsen skulle det innebära att introducera ytterligare en aktör på den regionala nivån vilket riskerar minska tydligheten i kommunikation såväl vertikalt som horisontellt. Med

avseende på utredningens alternativa förslag i sin tur avseende utvecklad samverkan mellan staten och regionerna genom samverkansregionerna bör man beakta de olika förutsättningar som finns mellan olika regioner ingående i samma samverkansregion vilket kan leda till svårigheter avseende inriktning i sådana frågor som berör samverkan i kris och krisberedskap.

Kapitel 12. Statens samverkan med SKR

Regionsamverkan Sydsverige delar inte utredningens bedömning att överenskommelser mellan staten och SKR inte är en lämplig form för samverkan mellan staten och kommunsektorn. Formen för samverkan avgörs bäst i relation till vad ändamålet med samverkan är. Lämplighet och ändamålsenlighet måste prövas i förhållande till vad som ska uppnås. För att så ska kunna ske behöver varje sakområde, däribland hälso- och sjukvården, analyseras på djupet. Regionsamverkan Sydsverige bedömer att så inte har skett i utredningen. Utredningen borde därför ha avstått från generella bedömningar av lämpligheten i olika samverkansformer.

Regionsamverkan Sydsverige förordar finansiering genom generella statsbidrag då detta är administrativt effektivt samt möjliggör prioriteringar i linje med lokala och regionala behov. Regionerna har samtidigt förståelse för att varje regering kan ha politiska skäl för att göra satsningar i syfte att nå sina politiska mål. Överenskommelser kan vid sådana tillfällen bidra till en samsyn kring de problem som ska lösas samt till att sätta ramar för vilka strategier som är ändamålsenliga för att nå resultat. Överenskommelserna bör dock inte i detalj regleras genom vilka arbetssätt eller metoder regionerna löser sitt hälso- och sjukvårdsuppdrag. Regionsamverkan Sydsverige anser vidare att möjligheten att använda överenskommelser begränsar behovet av att använda ineffektiva och administrativt betungande riktade statsbidrag. Regionsamverkan Sydsverige delar inte utredningens kategoriska bedömning att överenskommelser inte bör innebära att medel utbetalas till eller via SKR. Förbundet är en demokratiskt styrd medlemsorganisation som företräder sina medlemmar. Det kan i många fall antas vara mer effektivt om vissa insatser som krävs för att nå överenskommelsens syften samordnas eller utförs av SKR än att ansvar för samtliga insatser och samordning landar på varje enskild region. Det är ändamålsenligheten i relation till de resultat som överenskommelsen syftar till att uppnå som ska avgöra om medel ska utbetalas till eller via SKR.

12.3.1 Regionalisering av Socialstyrelsen – ett sätt för staten att bättre kunna samverka med och stödja regionerna

Regionsamverkan Sydsverige anser att utredningen har ett ensidigt fokus på överenskommelser mellan staten och kommunsektorn. Inom regionernas verksamhet utgör överenskommelserna, undantaget läkemedelsformen som Regionsamverkan Sydsverige anser vara ersättning för ordinarie verksamhet, endast 1,9 procent av budgeten. Under ett flertal år har även utvecklingen varit att användandet av överenskommelser minskat. Utredningens förslag angående statlig organisering – däribland regionalisering av Socialstyrelsen - i stället för överenskommelser, står i orimlig proportion till vad överenskommelserna betyder för hela sektorns ansvar.

Regionsamverkan Sydsverige anser det inte vara styrkt att en regional närvaro från Socialstyrelsen i landets sex samverkansregioner skulle förbättra statens möjligheter att samverka med och stödja regionerna. Det är inte tydligt vilken nytta en sådan ordning skulle medföra för regionerna. Regionsamverkan Sydsverige ser i stället risker med en sådan modell. Antalet styrsignaler från statens sida skulle i och med införandet av sex regionala kontor öka ytterligare. Utredningen konstaterar att det redan finns 23 myndigheter som utövar styrning över regionernas verksamhet. Utredningen slår inte fast vilka uppdrag de regionala kontoren ska ha och det är inte tydligt om de ska sköta all samverkan med regionerna eller om viss samverkan ska ske från Socialstyrelsens centrala nivå. Samverkan mellan regioner, liksom strävan efter likvärdiga tolkningar av styrsignaler, skulle kompliceras av att Socialstyrelsens regionala kontor sinsemellan, och dess centrala nivå, riskerar att förmedla information på olika sätt eller vid olika tidpunkter. Regionsamverkan Sydsverige anser även att regionens samlade administrativa börda, till följd av vad som anförts ovan, kommer att öka om förslaget om regionalisering av Socialstyrelsen blir verklighet.

Regionsamverkan Sydsverige menar vidare att Socialstyrelsen har fler uppgifter än samverkan med kommunsektorn, varav flera medför nytta för regionerna. En större omorganisation innebär alltid en risk för tappad styrfart. Åtgärder av så omfattande och ingripande karaktär som en regionalisering av Socialstyrelsen innebär bör endast vidtas mot bakgrund av ett väsentligt djupare underlag än vad som kunnat åstadkommas inom ramen för utredningen.

Det finns en övertro på de statliga myndigheternas operativa förmåga, vilket har visat sig när det ställts krav på att agera operativt i samverkan med kommuner och regioner. Inte minst när kravet ställdes på inköp av skyddsutrustning under pandemin och eller kravet på samverkan vid snökaoset på E22 vintern 2024.

12.3.2 Utvecklad samverkan mellan staten och regionerna genom samverkansregionerna

Regionsamverkan Sydsverige avstyrker förslaget om att krav införs i hälso- och sjukvårdslagen på att de regioner som ingår i en samverkansregion ska samverka i en gemensam nämnd eller genom ett kommunalförbund. Regionsamverkan Sydsverige anser att förslaget framstår som ett oproportionerligt ingrepp i organisationsfriheten. Utredningen konstaterar själv att ett krav på att samverkansregionerna ska ha ett tydligt beslutsmandat medför en inskränkning av den kommunala självstyrelsen. Regionsamverkan Sydsverige konstaterar att det – i den mån det skulle bidra till ett mervärde – i dagsläget inte finns några hinder mot att en gemensam nämnd, ett kommunalförbund eller en ideell förening bildas av ingående regioner på frivillig grund.

I sitt resonemang kring behovet av tydligt beslutsmandat för samtliga samverkansregioner konstaterar utredningen att "För det fallet regeringen ser fortsatt behov av överenskommelser inom hälso- och sjukvården, skulle dessa kunna ingås mellan staten och samverkansregionerna" (s. 466). Utredningen noterar dock att detta skulle innebära förhandlingar med sex parter i stället för med en part (SKR). Regionsamverkan Sydsverige ställer sig frågande till i vilken utsträckning sådana separata förhandlingar, och därmed oliklydande överenskommelser, skulle bidra till att vård ges på lika villkor för hela befolkningen. Den fördel som framhålls – att avtalen skulle bli bindande för parterna – vittnar om en syn på överenskommelserna som ett verktyg för statlig styrning snarare än ett verktyg för samverkan där det handlar om att tillsammans skapa bättre förutsättningar för att bära det breda välfärdsuppdraget i förhållande till medborgarna.

Kapitel 13. Överläggningar mellan regeringen och kommunsektorn

Regionsamverkan Sydsverige ställer sig försiktigt positiv till utredningens förslag om en lagstiftning för formaliserade överläggningar mellan staten och kommunsektorn. En formaliserad struktur för överläggningar skulle förbättra förutsättningarna för att en gemensam bild av behov, utmaningar och prioriteringar skapas, samt minska risken för att samverkan blir alltför personbunden. En lagreglering skulle bidra till en långsiktighet och minska risken för stora förändringar i samrådsförfaranden vid regeringsskiftet. Regionsamverkan Sydsverige vill dock betona att de föreslagna formaliserade överläggningarna inte bör ersätta formella och informella dialoger som förekommer idag utan utgöra ett komplement till dessa.

Regionsamverkan Sydsverige anser att kommuner och regioner själva ska bestämma vilken eller vilka organisationer som ska företräda dem i de föreslagna formaliserade överläggningarna. Regionsamverkan Sydsverige anser dock att det behöver tydliggöras vilka möjligheter kommuner och regioner har över vilka ämnen det är som ska omfattas av överläggningar.

Kapitel 15. Fullmäktige och nämndsammanträden

Regionsamverkan Sydsverige instämmer i utredningens bedömning att det finns ett behov av att kunna delta på distans vid fullmäktige- och nämndsammanträden. Regionsamverkan Sydsverige anser vidare att reglerna om distanssammanträden i kommunallagen bör ändras. Regionsamverkan Sydsverige instämmer i utredningens förslag att deltagande på distans ska ske genom ljud- och bildöverföring i realtid samt på ett sådant sätt att ordföranden kan säkerställa vem som deltar i sammanträdet och att den som deltar i sammanträden kan följa sammanträdet och delta i behandlingen av ärendena. Vidare delar Regionsamverkan

Sydsverige utredningens förslag att fullmäktiges presidium inte får delta på distans vid fullmäktiges sammanträden samt att fullmäktige har rådighet att besluta i vilken utsträckning samtliga ledamöter i en nämnd får eller ska delta på distans.

Regionsamverkan Sydsverige vill dock lyfta den tolkning som ges uttryck för i författningskommentaren (sidan 563) om att ”ordföranden ska omedelbart avbryta sammanträdet om den tekniska förbindelsen bryts till en enda av dem som deltar i sammanträdet så, att hon eller han inte kan delta i sammanträdet på det sätt som anges. Sammanträdet ska då avbrytas tills dess att kontakten återupprättas.” En så strikt tolkning riskerar att leda till många avbrott, eftersom korta tekniska problem kan uppstå och lösas på ett sådant sätt att de inte påverkar ärendets handläggning eller en ledamots möjlighet att påverka ärendet. Det förekommer även idag att ledamöter lämnar mötessalen av olika anledningar under sammanträdet. Närmare reglering bör fortsättningsvis lämnas åt fullmäktige att avgöra i sin arbetsordning (5 kap. 72 § p. 3–4) och existerande regler om ersättare.

Styrelsen för Regionsamverkan Sydsverige

Carl Johan Sonesson
regionstyrelsens ordförande Region Skåne
och ordförande Regionsamverkan Sydsverige

Robert Lindén
regionstyrelsens ordförande Region Blekinge

Mikaela Waltersson
regionstyrelsens ordförande Region Halland

Rachel De Basso
regionstyrelsens ordförande Region Jönköpings län

Angelica Katsanidou
regionstyrelsens ordförande Region Kalmar län

Henrietta Modig Serrate
regionstyrelsens ordförande Region Kronoberg

REGIONERS ROLL OCH UTVECKLING

STARKA REGIONER GYNNAR HELA
SVERIGES TILLVÄXT OCH UTVECKLING

FASTSTÄLLT VID REGIONSAMVERKAN SYDSVERIGES STYRELSEMÖTE
DEN 2 MAJ 2024 I KARLSKRONA

REGIONERNA HAR EN VIKTIG ROLL I SAMHÄLLSORGANISATIONEN

Idag bor människor ofta i en kommun, jobbar eller studerar i en annan kommun och gör sina fritidsaktiviteter i en tredje kommun. Medborgarens vardag är alltså regional.

Sedan slutet av 1990-talet har Sverige genomgått en regional förändringsresa, som nådde sin kulmen år 2019 när de sista landstingen fick ett regionalt utvecklingsansvar och begreppet landsting ersattes av region i all lagstiftning. Nu finns det 21 jämbördiga regioner med liknande ansvar i hela landet.

Samhällsstrukturen är komplex vilket ställer krav på tydliga roller och synliga gränser för den offentliga verksamheten, bland annat för att inte insyn och ansvarutkrävande ska försvåras. En så enkel och tydlig samhällsorganisation som möjligt på alla nivåer är av största intresse både för medborgare och näringsliv för

att undvika att viktiga samhällsekonomiska vinster går förlorade.

Den regionala nivån med direktvalda politiska organisationer med beskattningsrätt skapar både tydlighet och underlättar. Genomförandansvar och tillsyn bör finnas på olika politiska nivåer för att undvika att en och samma politisk nivå genomför tillsyn på sig själv. Länsstyrelsernas uppgifter bör renodlas till ett utvecklat myndighetsuppdrag med fokus på tillsyn, tillstånd och annan rättstillämpning samt uppföljning och utvärdering. Härigenom förtydligas rollerna, och grunden läggs för ett tydligt legitimt regionalt ledarskap, direkt demokratiskt förankrat i länet.

Regionalt ansvarstagande, regional handlingskraft och regional logik är centrala för en positiv utveckling. Tillväxtens regionala logik är tydlig vid jämförelser

Carl Johan Sonesson (M)
Regionstyrelsens ordförande

Robert Lindén (SD)
Regionstyrelsens ordförande

Mikaela Waltersson (M)
Regionstyrelsens ordförande

Rachel De Basso (S)
Regionstyrelsens ordförande

Angelica Katsanidou (S)
Regionstyrelsens ordförande

Henrietta Modig Serrate (S)
Regionstyrelsens ordförande

mellan välstånd och tillväxt i olika regioner. Även inom länder är variationen stor mellan regioner, vilket beror på skillnader i den regionala miljön och förutsättningarna. Av detta följer att de frågor som berör villkoren för utveckling och tillväxt måste anpassas efter de regionala förutsättningarna.

Näringslivsutveckling, turism, infrastruktur och kommunikationer, kultur, miljö, utbildning och forskning, arbetsmarknadspolitik, folkhälsa samt hälso- och

sjukvård är de viktigaste verksamhetsområdena för den regionala utvecklingen. Dessa frågor har en regional logik där man ser till helheten, avväger intressen, sätter mål, prioriterar, fördelar resurser och är drivande för utvecklingen.

Med hänvisning till de olika uppgifternas regionala logik anser Regionsamverkan Sydsverige att regionernas roll och uppdrag behöver utvecklas och stärkas för att motsvara behoven.

REGIONSAMVERKAN SYDSVERIGES LINJE:

- ▶ DIREKTVALDA REGIONER MED BESKATTNINGSRÄTT INNEBÄR EN POLITISK KRAFT SOM GER LEGITIMITET OCH DEMOKRATISK FÖRANKRING.
- ▶ REGIONALT ANSVAR MÖJLIGGÖR SNABBARE OCH MER ANPASSNINGSBARA BESLUT.
- ▶ ETT SAMLAT OCH BRETT MANDAT GER EN HELHETSSYN PÅ UTVECKLINGSFRÅGORNA.
- ▶ ROLLERNA BÖR FÖRTYDLIGAS SÅ ATT GENOMFÖRANDEANSVARET FINNS PÅ REGIONAL POLITISK NIVÅ OCH TILLSYN PÅ NATIONELL POLITISK NIVÅ.
- ▶ FLERNIVÅSAMVERKAN ÄR EN STYRKA.

Foto: Region Kalmar län

DIREKTVALDA REGIONER MED BESKATTNINGSRÄTT INNEBÄR EN POLITISK KRAFT SOM GER LEGITIMITET OCH DEMOKRATISK FÖRANKRING

DEMOKRATISK LEGITIMITET OCH FÖRANKRING

Direktvalda regioner med beskattningsrätt utgör en viktig politisk kraft som stärker den demokratiska förankringen och legitimiteten i beslutsprocesserna. Genom att ha regioner som är direktvalda ges invånarna en tydlig representation och möjlighet att föra fram sina regionala intressen. Denna närhet till folket är central för att säkerställa att besluten som tas på regional nivå är i linje med medborgarnas behov och önskemål.

En avgörande fördel med direktvalda regioner är att de kan inkludera medborgare och lokala intressenter i beslutsprocesserna, vilket ökar både legitimiteten och insynen i hur beslut fattas och resurser fördelas inom regionen. Genom att möjliggöra för medborgarna att vara

delaktiga i beslutsfattandet skapas även förutsättningar för ett ökat inflytande över de regionala angelägenheterna.

Sverige har sedan 1989, genom att ratificera Europarådets konvention om kommunalt självstyre, förbundet sig till subsidiaritetsprincipen. Denna princip innebär att beslut bör fattas på den lägsta lämpliga nivån, så nära medborgarna som möjligt. För att uppnå effektiv subsidiaritet krävs det att regioner har en betydande grad av självstyre, inklusive beskattningsrätt. Genom att tillhandahålla egna resurser kan regionerna ta ansvar för och fatta beslut om frågor som är nära knutna till medborgarnas vardag, vilket stärker den lokala demokratin och effektiviteten i förvaltningen.

REGIONALT ANSVAR MÖJLIGGÖR SNABBARE OCH MER ANPASSNINGSBARA BESLUT

EFFEKTIV HANTERING AV KOMPLEXA SAMHÄLLSFRÅGOR

Ett samlat och brett mandat för regionerna möjliggör en helhetssyn på utvecklingsfrågorna, vilket är avgörande för att effektivt hantera komplexa samhällsutmaningar. Frågor som infrastrukturutbyggnad, kollektivtrafik,

klimatåtgärder, kulturutbud liksom hälso- och sjukvård är alla angelägenheter som har en direkt påverkan på människors dagliga liv. För att kunna anpassa åtgärder och strategier efter lokala behov och förutsättningar är det nödvändigt att hantera dem på regional nivå.

ETT SAMLAT OCH BRETT MANDAT GER EN HELHETSSYN PÅ UTVECKLINGSFRÅGORNA

SAMORDNANDE ROLL

Regionerna har ett sektorsöverskridande perspektiv, vilket innebär att de kan integrera olika områden och intressen för att skapa en helhetssyn på utvecklingen. Detta ger möjlighet till att utforma mer effektiva och målinriktade åtgärder som tar hänsyn till de komplexa samband och samverkansmöjligheter som finns mellan olika politikområden.

Genom det regionala utvecklingsansvaret och uppdraget att formulera regionala utvecklingsstrategier kan regionerna fungera som samordnare för olika aktörers insatser. Genom att mobilisera näringsliv, kommuner, ideella organisationer och andra aktörer kan regionerna

effektivt genomföra strategiska initiativ och åtgärder för att främja hållbar regional utveckling. Regionerna arbetar utifrån ett helhetsperspektiv med att stärka funktionella samband och tillgänglighet mellan orter för att understödja en positiv utveckling i alla delar av regionen.

Regionerna spelar också en viktig roll i genomförandet av den nationella strategin för hållbar regional utveckling. Genom att agera som katalysatorer och samarbetspartners kan de bidra till att mobilisera resurser och engagemang från olika sektorer och därigenom främja en mer integrerad och hållbar utveckling i hela landet.

ROLLERNA BÖR FÖRTYDLIGAS SÅ ATT GENOMFÖRANDEANSVARET FINNS PÅ REGIONAL POLITISK NIVÅ OCH TILLSYN PÅ NATIONELL POLITISK NIVÅ

TYDLIGA OCH OLIKA ROLLER

För att säkerställa tydlighet och effektivitet bör rollerna för regionala och nationella politiska nivåer förtydligas, där genomförandansvaret ligger på regional nivå medan tillsynsansvaret åligger den nationella politiska nivån.

Genom att placera genomförandansvaret och tillsynsfrågan på olika politiska nivåer undviks problemet med att en och samma nivå utför tillsyn över sig själv. Denna uppdelning är särskilt viktig eftersom regionerna har ansvar för hälso- och sjukvården, där en tydlig och oberoende tillsynsstruktur är avgörande för att säkerställa kvalitet och patientsäkerhet.

Regionerna spelar en central roll i främjandet av ekonomisk utveckling och demokratiskt deltagande på regional nivå. Deras närhet till medborgarna och förmåga att anpassa beslut och åtgärder efter lokala förutsättningar gör dem till kraftfulla aktörer för att främja samhällsutveckling och medborgarinflytande.

Eftersom regionerna är självstyrelseorgan kan inte regeringen styra dem på samma sätt som de styr statliga myndigheter. Istället för att ge direkta uppdrag, sker regeringens styrning av regionerna genom erbjudanden om uppdrag. Regionerna har möjlighet att välja om de vill anta dessa erbjudanden och därmed utföra de uppgifter som ingår i uppdraget, vilket ger dem en viss autonomi och handlingsfrihet.

Regioner kan skilja sig åt och ansvar och regelverk kan behöva anpassas efter olika förutsättningar. Trots variationer i struktur och organisering är vissa grundläggande förutsättningar givna, såsom respekten för det grundlagsskyddade lokala och regionala självstyret, beskattningsrätten och de direkta och allmänna valen där invånarna utser sina företrädare. Detta säkerställer en grundläggande demokratisk legitimitet och lokal förankring i beslutsprocesserna.

Foto: Andreas Blomlöf

Foto: Johan W. Avby

FLERNIVÅSTYRNING ÄR EN STYRKA

SAMARBETE GYNNAR ALLA

Flernivåsamverkan utgör en betydande styrka i dagens samhälle, där det traditionella styrningsparadigmet (government) övergår till en mer inkluderande form av styrning som omfattar flera aktörer och sektorer (governance). I denna flernivåstyrning engageras demokratiskt valda politiker på olika nivåer tillsammans med aktörer från offentlig, privat och ideell sektor, vilket skapar en nätverksliknande struktur där beslutsfattandet påverkas av flera parter.

Det centrala för flernivåstyrning är att genomföra insatser i ett komplext samhälle, vilket kräver deltagande från olika nivåer och sektorer. Genom att samordna resurser från olika håll kan resultatet bli mer än summan av delarna. Det handlar om att organisera och utnyttja befintliga resurser på nya och mer effektiva sätt, vilket möjliggörs genom ömsesidigt lärande och interaktiv styrning.

En stark mellannivå är avgörande för att upprätthålla flernivåstyrning. Samarbetet och påverkan behöver flöda både uppåt och nedåt mellan olika nivåer, och politiskt styrda regioner är väl lämpade för att fungera som nav för sådana samarbeten.

Flernivåstyrning förekommer över olika politikområden och involverar en mängd olika aktörer från olika sektorer. Den gemensamma nämnaren är hur de olika nivåerna samverkar och tar emot impulser, initiativ och direktiv från varandra. Frågor om demokratiskt ansvarsutkrävande är viktiga på varje nivå och inom varje politikområde, särskilt med tanke på den ökande komplexiteten och mångfalden av aktörer.

Nära samarbete mellan regioner och kommuner gynnar både invånare och staten, och ansvar och uppgifter fördelas ofta över flera nivåer och organ inom de flesta politikområden. Samarbetet mellan regioner och universitet/högskolor främjar också den regionala utvecklingen, kompetensförsörjningen samt forskning och utveckling.

Erfarenheterna från pandemihanteringen visar att regionerna, med stöd från statliga aktörer och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), har spelat en central roll i samordningen av viktiga processer. Detta understryker vikten av effektiv flernivåsamverkan för att hantera komplexa och snabbväxande utmaningar som påverkar samhället som helhet.

HUR KAN REGIONERNAS ROLL STÄRKAS PÅ KORT SIKT?

För att stärka regionernas roll på kort sikt föreslår Regi-
onsamverkan Sydsverige flera åtgärder som kan bidra
till att öka deras inflytande och effektivitet:

- Utveckla regionernas roll så att den omfattar frågor med en tydlig regional logik, där helhetsperspektiv tas i beaktande vid avvägningar av intressen, målsättningar, resursfördelning och utvecklingsdrivande insatser. Detta kan inkludera områden som näringslivsutveckling, turism, infrastruktur, kultur, miljö, utbildning, forskning, arbetsmarknadspolitik, folkhälsa och hälso- och sjukvård.
- Bibehåll regionernas roll i kultursamverkansmodellen för att säkerställa en fortsatt stimulans och utveckling av kulturlivet på regional nivå.
- Tydliggör regionernas och den nationella nivåns roll när det gäller bredbandsutbyggnad och digital infrastruktur för att säkerställa att alla invånare har tillgång till modern kommunikationsteknologi.
- Större inflytande över etablering av elproduktion och energiplanering för att säkra energiförsörjningen och främja övergången till förnybara energikällor.
- Utveckla utbildnings- och arbetsmarknadspolitik för att möta kompetensförsörjningsutmaningarna på regional nivå både inom näringslivet och den offentliga sektorn.
- Behåll regionernas inflytande över strukturfondsmedlen och säkerställ insyn och ansvarsutkrävande för hur dessa medel används i den regionala utvecklingspolitiken.
- Utveckla regionernas ansvar i infrastruktursatsningar för att förbättra tillgängligheten och kopplingarna mellan olika regioner och regiondelar, inklusive vägar, järnvägar och digital infrastruktur.
- Integrera hållbarhetsmål i den regionala utvecklingsplaneringen för att främja en mer miljövänlig och hållbar utveckling.
- Renodla länsstyrelsernas roll till tillsyn, uppföljning, utvärdering och rapportering om tillståndet och utvecklingen i länet. På så sätt får regionerna och länsstyrelserna kompletterande roller istället för överlappande roller.
- Definiera och kommunicera regeringens och statliga myndigheters olika uppdrag tydligt gentemot regioner och länsstyrelser, inklusive ansvarsområden och befogenheter, för att säkerställa en effektiv samverkan och en väl fungerande regional utveckling i linje med samhällets behov. Det är också viktigt att kontinuerligt utvärdera och anpassa uppdrag och samarbetsmodeller för att säkerställa att organisationerna fortsätter att möta samhällets behov på bästa sätt.

— HUR KAN REGIONERNAS ROLL STÄRKAS PÅ LÄNGRE SIKT? —

I det långa perspektivet ser Regionsamverkan Sydsvenska att det går att ytterligare stärka regionernas roll och främja en hållbar regional utveckling genom att:

- Ge regionerna utökat ansvar för infrastrukturplanering för att säkerställa att deras behov och prioriteringar tas hänsyn till vid planering och genomförande av infrastrukturprojekt. Detta kan inkludera vägar, järnvägar, digital infrastruktur och annan samhällsviktig infrastruktur.
- Utöka regionernas ansvar för kompetensförsörjning för att bättre kunna möta behoven på arbetsmarknaden och främja sysselsättning och tillväxt i regionerna.
- Främja samarbete mellan regioner, kommuner, näringsliv och det civila samhället för att hantera gemensamma utmaningar och främja regional utveckling. Detta kan innebära att utveckla gemensamma infrastrukturprojekt, utbildningsinitiativ och innovationskluster som stimulerar tillväxten och innovationen på regional nivå.
- Anpassa den nationella och regionala politiken så att den är tillräckligt flexibel för att kunna svara på föränderliga behov och omständigheter. Detta innebär att se över lagstiftning, regelverk och politiska instrument för att säkerställa att de är anpassningsbara och effektiva för att möta regionernas och samhällets behov på bästa möjliga sätt.

Genom att kombinera dessa åtgärder kan Sverige främja en mer balanserad och hållbar regional utveckling och stärka regionernas roll som drivkraft för nationell tillväxt och välfärd. Det långsiktiga perspektivet kräver kontinuerlig dialog, samarbete och anpassning för att säkerställa att regionerna har de resurser och befogenheter de behöver för att effektivt kunna främja sin utveckling och bidra till Sveriges fortsatta framsteg.

BRETT STÖD FÖR REGIONER

Ansvarskommittén konstaterade redan 2007 i sitt slutbetänkande att den svenska samhällsorganisationen kommer att ställas inför stora utmaningar och slår fast fyra förutsättningar som är särskilt viktiga för den framtida utvecklingen av offentliga verksamheter, som vi delar:

- **utvecklingskraft**, det vill säga offentliga verksameters förmåga till fortlöpande utveckling och genomgripande förnyelse av metodik, arbetssätt och organisation för att verksamheterna skall tillgodose medborgarnas behov,
- **ett ökat medskapande**, det vill säga att medborgarna ses som aktiva och ansvarstagande individer som så långt som möjligt vill styra sina egna livsvillkor,
- **helhetssyn och minskad sektorisering** som möjliggör omvandling av offentliga verksamheter utifrån ett samlat perspektiv på medborgarens liv och behov och som, när så behövs, förmår överskrida nuvarande sektorsgränser mellan olika offentliga verksamheter
- **ökad tydlighet** vad gäller fördelning av ansvar och uppgifter mellan samhällsorganisationens olika delar och nivåer.

Ansvarskommittén formulerade sex *principer för samhällsorganisationen* som vägledning för sitt förslag.

1. En första princip är **demokrati och legitimitet**. Medborgarna ska kunna skaffa sig överblick, kunskap och få möjlighet till delaktighet.
2. En andra princip är finansiering. Den naturliga utgångspunkten är att **ansvar och resurser i möjligaste mån bör följas åt**.
3. Samhällsorganisationen måste tillgodose **höga krav på rättssäkerhet**. Alla medborgare skall kunna räkna med den säkerhet som skapas genom rättsregler som tillämpas på ett förutsebart och effektivt sätt.
4. Principen om likvärdighet definierade Ansvarskommittén som att **en offentlig tjänst skall vara av lika värde för alla medborgare** oavsett ålder, kön, ekonomiska förutsättningar eller bostadsort.
5. En femte princip är behov av en **god hushållning och effektivitet** eller, med andra ord, att organisation och systemlösningar befrämjar kostnadseffektivitet och att avsedda resultat och effekter uppnås. Här handlar det också om att offentlig verksamhet uppfyller krav på hållbarhet i ekonomiskt, socialt och miljömässigt hänseende.
6. En ytterligare princip som bör beaktas är att **beslut om verksamheter skall tas på den så kallade lägsta effektiva nivån** (subsidiaritetsprincipen).

Ur *SOU 2007:10 Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft*

Foto: Lars Kroon

REGIONSAMVERKAN SYDSVERIGE är ett samarbete mellan Region Blekinge, Region Halland, Region Jönköpings län, Region Kalmar län, Region Kronoberg och Region Skåne kring infrastruktur, kollektivtrafik, kultur, arbetsmarknad och kompetensförsörjning, bredband och digitalisering samt energifrågor. Syftet är att, med medborgarnas bästa för ögonen, utveckla samarbetet mellan verksamheterna i de sex regionerna. Vi strävar efter helhetsorienterad och långsiktigt hållbar utveckling i Sydsverige och Sverige.

[REGIONSAMVERKAN.SE](https://regionsamverkan.se)